

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებები, 2015

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებები ჯანმრთელობის ერთ-ერთი გლობალური პრობლემაა. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის მონაცემებით, 2012 წელს მსოფლიოში აღირიცხა შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით გარდაცვალების 1 196 000 შემთხვევა, რაც საერთო სიკვდილიანობის 2.1% შეადგენს. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით გარდაცვალების შემთხვევათა უდიდესი წილი მოდის თირკმლის დაავადებებზე. 2012 წელს მსოფლიოში აღირიცხა თირკმლის დაავადებებით გარდაცვალების 864 000 შემთხვევა, რაც საერთო სიკვდილიანობის 1.5%-ს შეადგენს¹. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის გათვლებით, 2030 წლისათვის მოსალოდნელია შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით გარდაცვალების 1 566 000 შემთხვევა, რაც საერთო სიკვდილიანობის 2.2 % იქნება. მოიაზრება, რომ მოიმატებს თირკმლის დაავადებებით გარდაცვალების შემთხვევებიც და 2030 წლისათვის ის, სიკვდილის გამომწვევ 20 ძირითად მიზეზს შორის, მე-13 ადგილზე იქნება².

მსოფლიოში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილიანობის შეფასებითი მაჩვენებელი, 100 000 მოსახლეზე, 2012 წლისათვის, შეადგენს - 16.9 (16.3 - ქალები, 17.5 - კაცები)³. 2012 წელს შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილიანობის ასაკ-სატანდარტიზებული მაჩვენებელი, სხვადასხვა ქვეყნის მიხედვით, 2.5 - 51.8 ფარგლებში მერყეობს. განსაკუთრებით მაღალია სიკვდილიანობა აფრიკის, ახლო აღმოსავლეთის, სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიისა და ლათინური ამერიკის ზოგიერთ ქვეყანაში⁴ (სურათი 1).

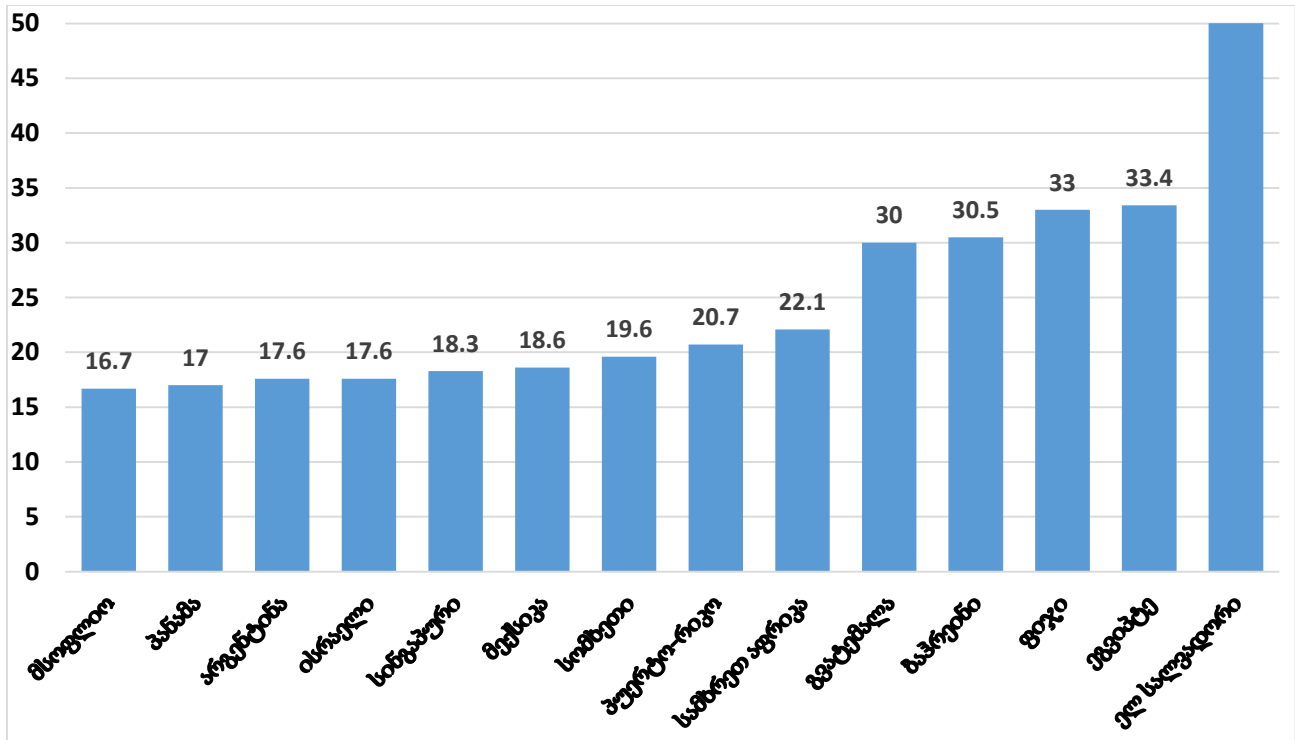
სურათი 1. სიკვდილიანობის ასაკ-სატანდარტიზებული მაჩვენებელი 100 000 მოსახლეზე, 2012

¹http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/GHE_DthGlobal_2000_2012

² http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/projections/en/

³ <http://apps.who.int/gho/data/node.main.RCODWORLD?lang=en>

⁴ <http://apps.who.int/healthinfo/statistics/mortality/whodpms/>

გარდაცვალებისა და ინვალიდობის გამო დაკარგული სიცოცხლის წლების მიხედვით, (Leading Causes of DALY) 2012 წლის მონაცემებით მსოფლიოში დაკარგული სიცოცხლის წლების 2.1% (56579 000 სიცოცხლის წელი) მოდიოდა შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებზე. დაავადებათა ამ ჯგუფში ყველაზე მეტი დაკარგული სიცოცხლის წლები, კერძოდ 29 686 000 სიცოცხლის წელი (1.1%), მოდიოდა თირკმლის დაავადებებზე⁵.

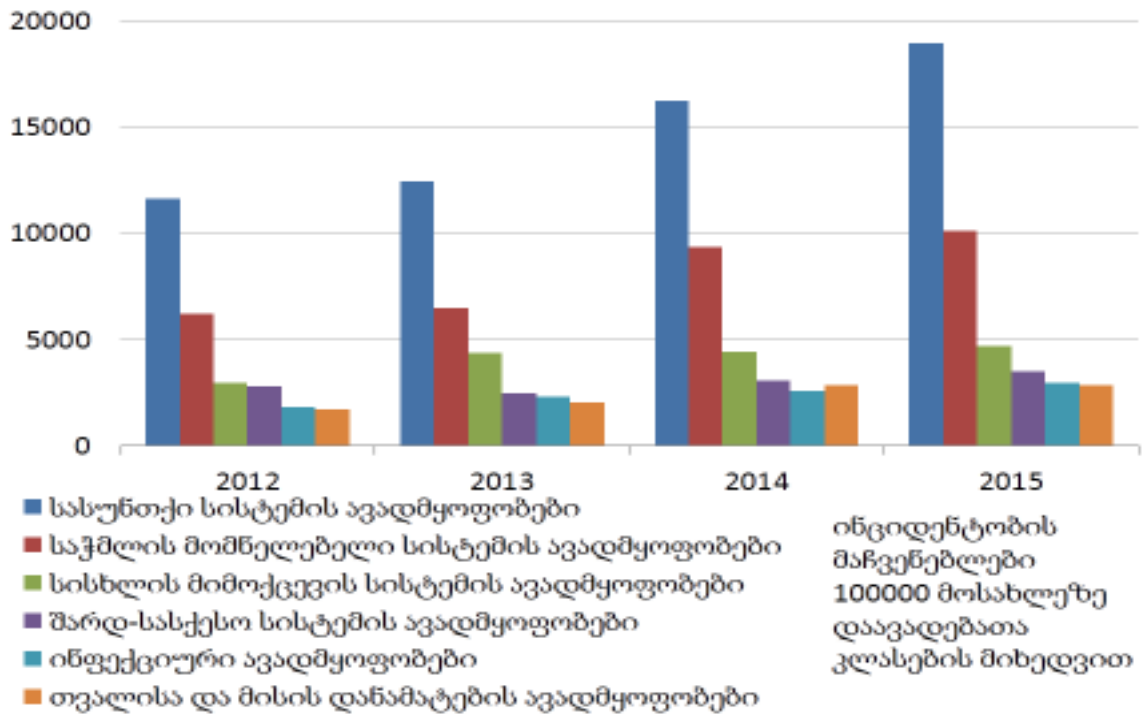
მსოფლიოში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით ავადობის ტვირთის მნიშვნელოვანი შემადგენელია თირკმლის ქრონიკული დაავადებები. 2014 წლის მონაცემებით, აშშ-ში, ამა თუ იმ ხარისხის თირკმლის ქრონიკული დაავადება ჰქონდა მოზრდილი მოსახლეობის 10%-ს, ანუ 20 მილიონამდე ადამიანს. თირკმლის ქრონიკულ დაავადებას ხშირად მივყავართ თირკმლის უკმარისობამდე. 2011 წლის მონაცემებით, აშშ-ში თირკმლის უკმარისობის საწინააღმდეგო თერაპია დაიწყო 113 136 ახალმა პაციენტმა⁶.

საქართველოში დაავადებათა ახალი შემთხვევებით ავადობის ზოგად სტრუქტურაში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებები ტრადიციულად მნიშვნელოვანი შემადგენელია. 2012-2015 წლებში იგი ინციდენტობის მე-4 უხშირესი მიზეზია¹⁷ (სურათი 2).

სურათი 2. ინციდენტობის უხშირესი მიზეზები, საქართველო, 2012-2015¹⁷

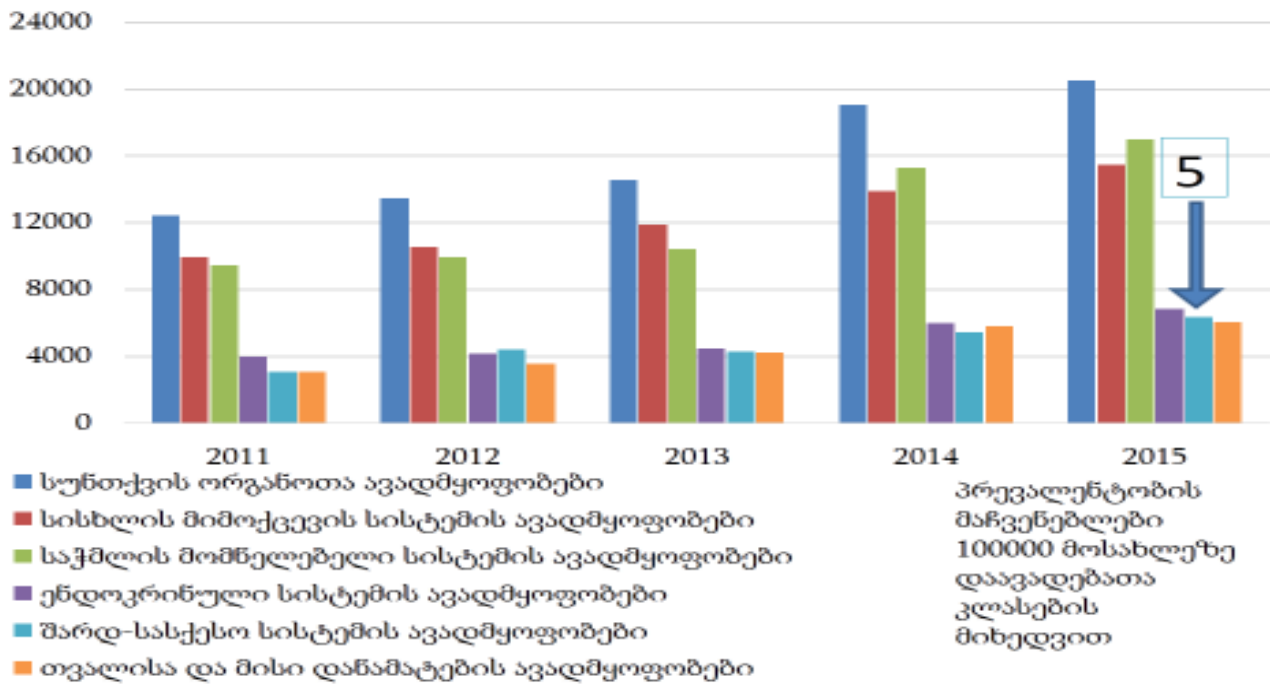
⁵http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/estimates_regional/en/

⁶National Chronic Kidney Disease Fact Sheet, 2014.

საქართველოში დაავადებათა გავრცელების მიხედვით, შარდ-სასქესო სისტემის ავადმყოფობები 2014 წელს მე-5 ადგილზეა (სურათი 3).

სურათი 3. პრევალენტობის უზშირესი მიზეზები, საქართველო 2011-2015¹⁷

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილიანობა სხვა დაავადებათა კლასებთან შედარებით მაღალი არ არის. 2015 წელს შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილიანობის მაჩვენებელმა შეადგინა 12,6 და ის მე-10 ძირითად მიზეზს წარმოადგენდა⁷ (ცხრილი 1).

ცხრილი 1. სიკვდილიანობის გამომწვევი უზშირესი მიზეზები დაავადებათა კლასების მიხედვით, საქართველო 2015¹⁷

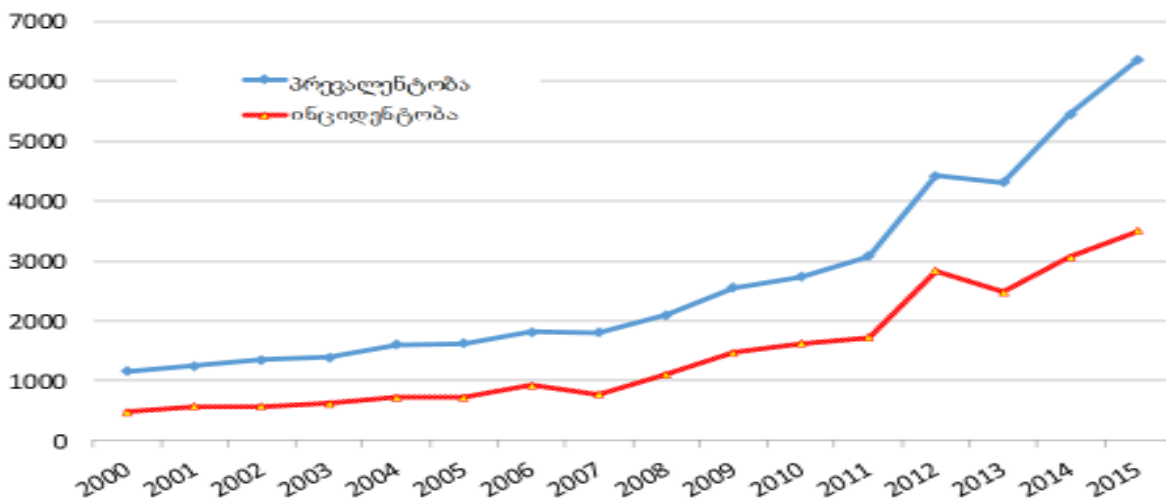
დაავადებათა კლასები	სიკვდილიანობის მაჩვენებელი 100000 მოსახლეზე
სისხლის მიმოქცევის სისტემის ავადმყოფობები	563,2
სიმკვრივე, ნიშნები და ნორმიდან გადახრები	360,4
სიმსივნეები	93,1
სასუნთქო სისტემის დაავადებები	48,5
ტრავმები და მოწამვლები	44,9
საჭმლის მომნელებელი სისტემის ავადმყოფობები	38,4
ენდოკრინული დაავადებები	29,4
ნერვული სისტემის დაავადებები	15,1
ინფექციური და პარაზიტული დაავადებები	13,7
შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებები	12,6

⁷სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

2015 წელს საქართველოში აღირიცხა შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების 236 430 შემთხვევა (პრევალენტობა 6 360.6). სიცოცხლეში პირველად დადგენილი დიაგნოზით აღირიცხა 130 256 შემთხვევა (ინციდენტობა – 3 504.2).

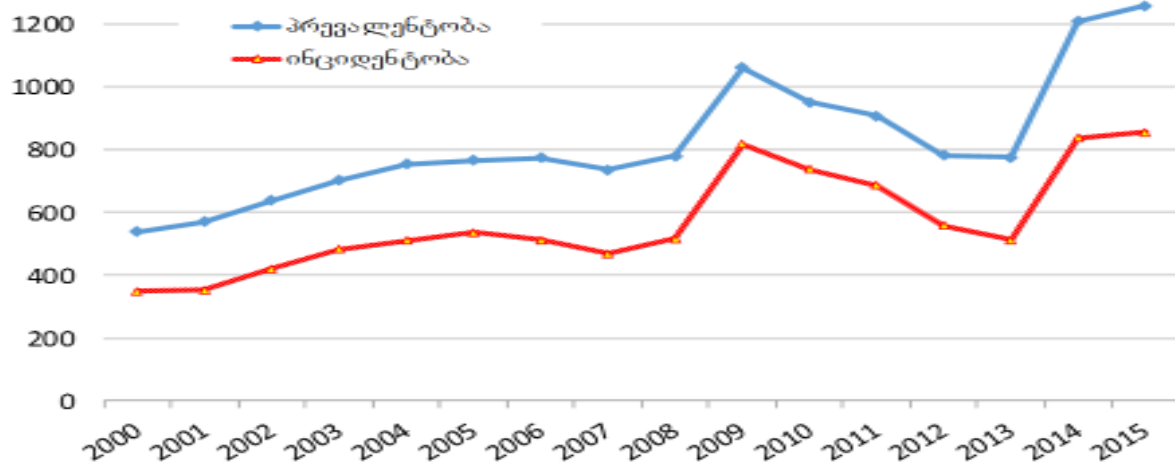
2000-2011 წლებში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების დინამიკა, როგორც პრევალენტობის, ასევე ინციდენტობის, ძირითადად მზარდი იყო. გამონაკლისია 2007 წელი, როდესაც მოხდა პრევალენტობის უმნიშვნელო და ინციდენტობის მკვეთრი კლება, ასევე 2013 წელი ინციდენტობისა და პრევალენტობის საგრძნობი კლებით. 2015 წელს, 2014 წელთან შედარებით, შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა მატებაა - პრევალენტობა გაიზარდა 1.16-ჯერ, ინციდენტობა - 1.14-ჯერ (სურათი 4).

სურათი 4. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების დინამიკა, საქართველო, 2000-2015¹⁷

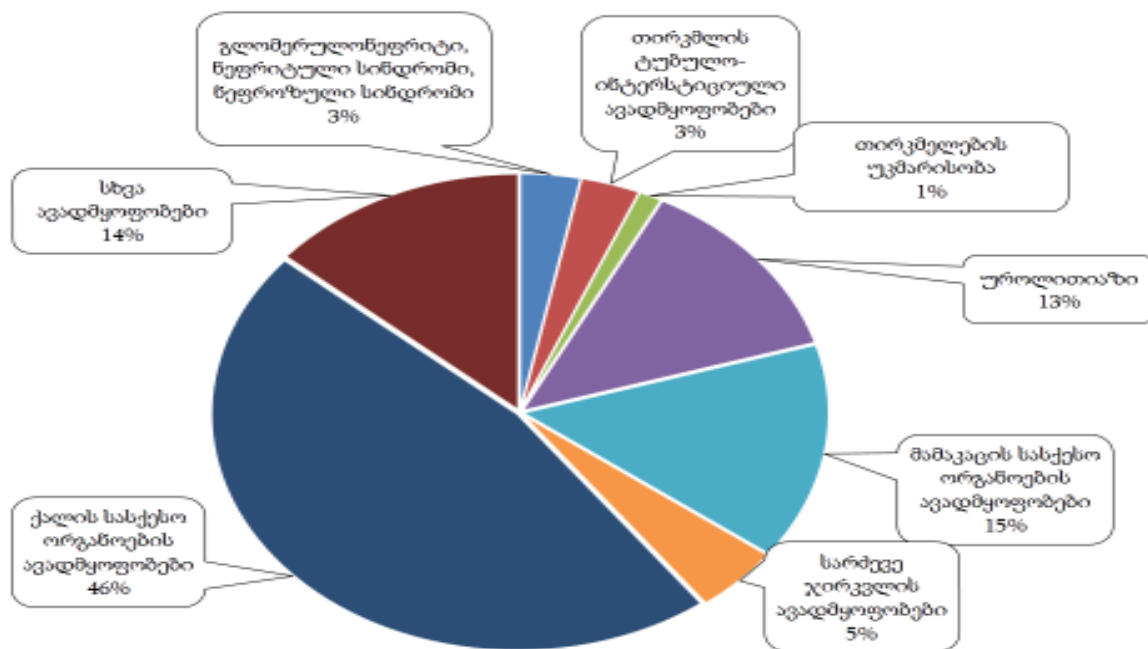
2015 წელს ბავშვთა ასაკში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების პრევალენტობა და ინციდენტობა უმნიშვნელოდ გაიზარდა. (ხაზგასასმელია მაჩვენებლების მკვეთრი მატება 2014 წელს, რაც რეალური მატების გარდა, მოსახლეობის რიცხოვნობის ახალი სააღწერო მონაცემებით უნდა აიხსნას.). 2000-დან 2005 წლამდე ბავშვთა ასაკში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების დინამიკა მზარდია. 2005-2015 წლებში დინამიკა ცვალებადია (სურათი 5).

სურათი 5. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების დინამიკა ბავშვებში, 2000-2015¹⁷

ტრადიციულად შარდ-სასქესოსისტემის დაავადებათა სტრუქტურაში უდიდესი წილით წარმოდგენილია ქალის სასქესო ორგანოთა დაავადებები. 2015 წელს დაავადებათა ეს ქვეჯგუფი 46%-იანი წილითაა წარმოდგენილი. მაღალია მამაკაცის სასქესო ორგანოების დაავადებათა ხვედრითი წილიც - 15% (სურათი 6).

სურათი 6. შარდ-სასქესოსისტემის რეგისტრირებული შემთხვევების სტრუქტურა, 2015¹⁷

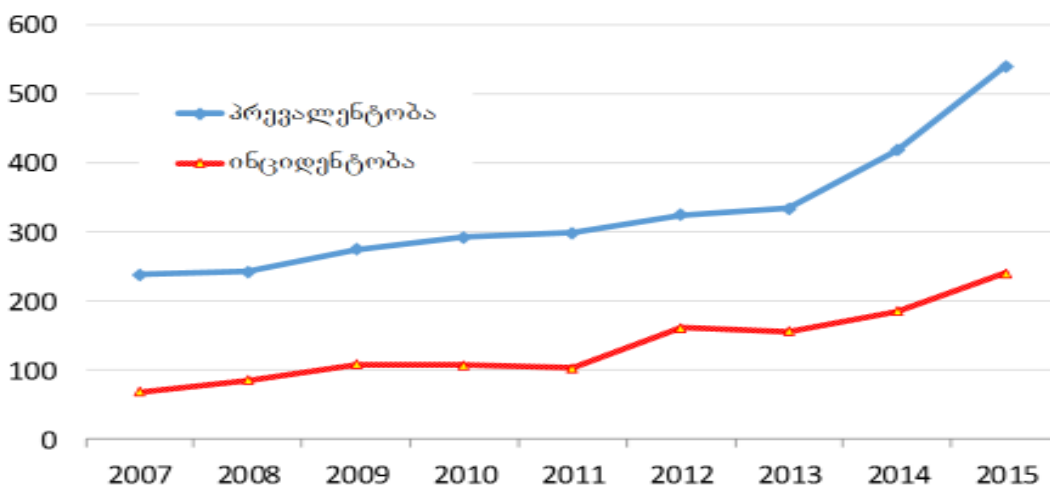
2015-ში წინა წელთან შედარებით მნიშვნელოვნად გაიზარდა: სარძევე ჯირკვლის ავადმყოფობები (1.51-ჯერ), მათ შორის ძუძუს კეთილთვისებიანი დისპლაზია-1.68-ჯერ; ენდომეტრიოზი -1.31-ჯერ; თირკმლებისა და შარდსაწვეთების კენჭები -1.29-ჯერ (ცხრილი 2).

ცხრილი 2. შარდ-სასქესო სისტემის ზოგიერთი დაავადების რეგისტრირებული შემთხვევების მატება, საქართველო. 2014-2015 წლები¹⁷

ცალკეული დაავადების დასახელება	2015	2014	მატება	ჯერადობა
შარდ-სასქესო სისტემის ავადმყოფობები	236430	203414	33016	1,16
თირკმლის ტუბულო-ინტერსტიციული ავადმყოფობები	7462	6569	893	1,14
უროლითიაზი (შარდ-კენჭოვანი ავადმყოფობა)	30181	24476	5705	1,23
მათ შორის: თირკმლების და შარდსაწვეთების კენჭები	20045	15568	4477	1,29
მამაკაცის სასქესო ორგანოების ავადმყოფობები	35040	32996	2044	1,06
წინამდებარე ჯირკვლის ანთებითი ავადმყოფობები	11710	9510	2200	1,23
სარმევე ჯირკვლის ავადმყოფობები	10860	7188	3672	1,51
მათ შორის სარმევე ჯირკვლის კეთილთვისებიანი დისპლაზია	6418	3812	2606	1,68
ქალის სასქესო ორგანოების ავადმყოფობები	109956	95417	14539	1,15
ენდომეტრიოზი	7999	6101	1898	1,31
სამვილონოს ველის ეროზია და ექტროპიონი	18533	14588	3945	1,27
მენსტრუალური ციკლის დარღვევა	20383	15924	4459	1,28

თირკმელებისა და შარდსაწვეთების კენჭოვანი დაავადებების პრევალენტობის დინამიკა 2007-2015 წლებში მზარდია. 2007-2015 წლებში ძირითადად მზარდი დინამიკა აქვს ამ დაავადებათა ინციდენტობისაც (სურათი 7).

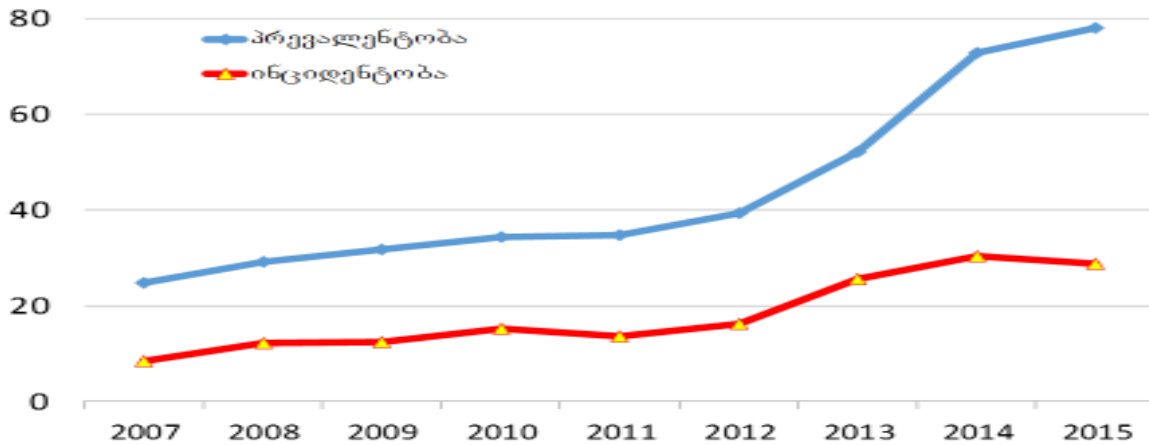
სურათი 7. თირკმელებისა და შარდსაწვეთების კენჭოვანი დაავადებები, საქართველო, 2007-2015¹⁷

შარდ-სასქესოსისტემისდაავადებათა სტრუქტურაში გამორჩეული მნიშვნელობა აქვს თირკმელების უკმარისობით მიმდინარე დაავადებებს გამომდინარე მაღალი ლეტალობიდან და დანახარჯებიდან. ამ დაავადების პრევალენტობა 2007-2015 წლებში მუდმივად მზარდია

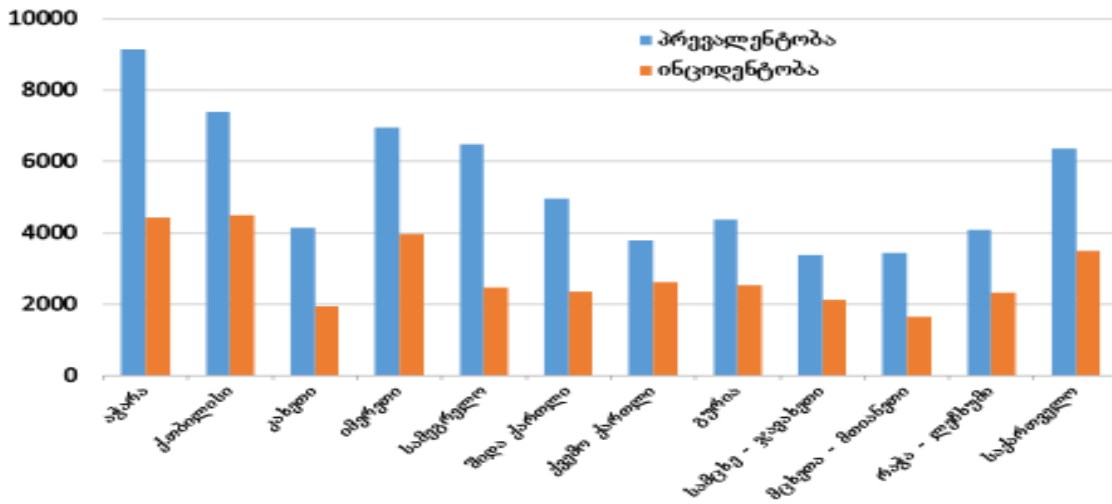
და 2007 წლთან შედარებით თითქმის გასამმაგდა. განსაკუთრებით მკვეთრი იყო პრევალენტობის ზრდა 2014 წელს (1.4-ჯერ). 2015 წელს, 2014 წელთან შედარებით, თირკმელების უკმარისობით მიმდინარე დაავადების ინციდენტობა უმნიშვნელოდ შემცირდა (სურათი 8).

სურათი 8. თირკმლის უკმარისობა, საქართველო, 2007-2015¹⁷

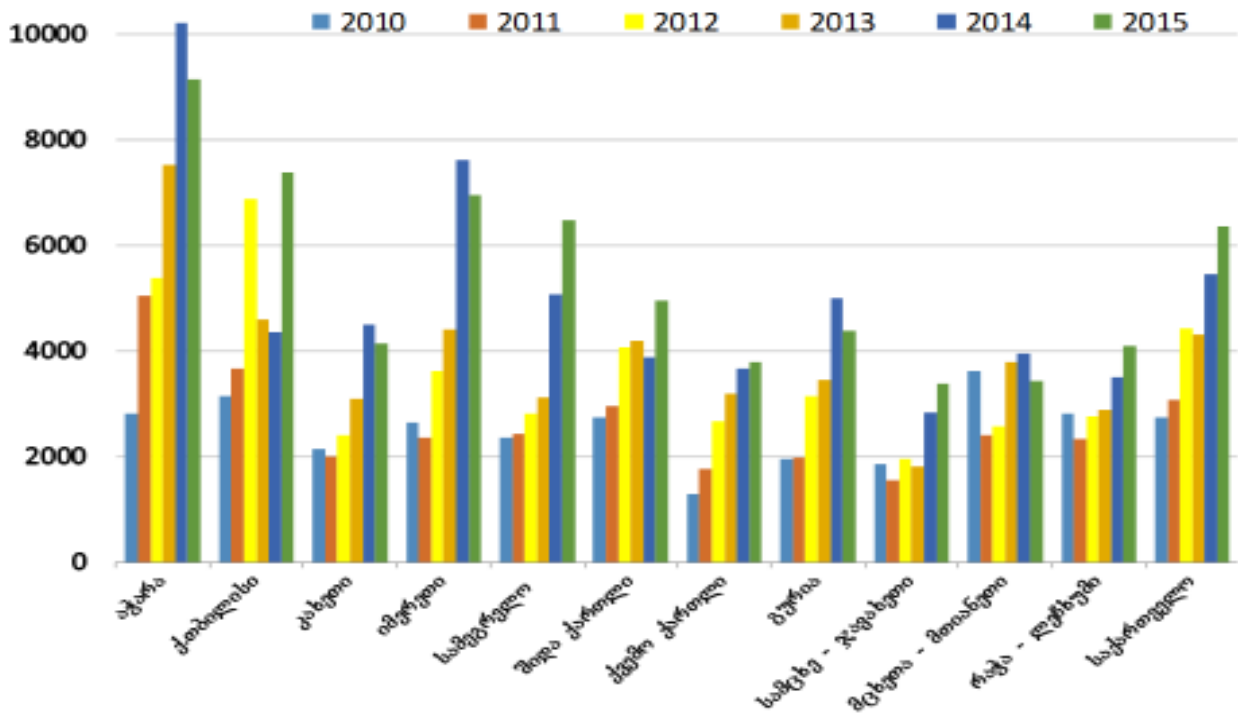
შარდ-სასქესოსისტემის დაავადებათა პრევალენტობა 2015 წელს რეგიონებში განსხვავებულია. მაღალი პრევალენტობა აღირიცხა აჭარაში, თბილისსა და იმერეთში. დაბალი პრევალენტობით გამოირჩევა სამცხე-ჯავახეთი და მცხეთა-მთიანეთი. მაღალი ინციდენტობა აქვთ თბილისს, იმერეთს და აჭარას; დაბალი ინციდენტობაა მცხეთა-მთიანეთსა და კახეთში (სურათი 9).

სურათი 9. შარდ-სასქესო დაავადებების პრევალენტობა და ინციდენტობა რეგიონებში, საქართველო, 2015¹⁷

საქართველოში 2015 წელს აღინიშნაშარდ-სასქესო დაავადებების პრევალენტობის მატება. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო მატება თბილისში 1.69-ჯერ, სამეგრელოში, დაშიდა ქართლში. 2015 წელს პრევალენტობის მცირე კლება აღინიშნა აჭარაში, იმერეთში, კახეთში, გურიასა და მცხეთა-მთიანეთში(სურათი 10).

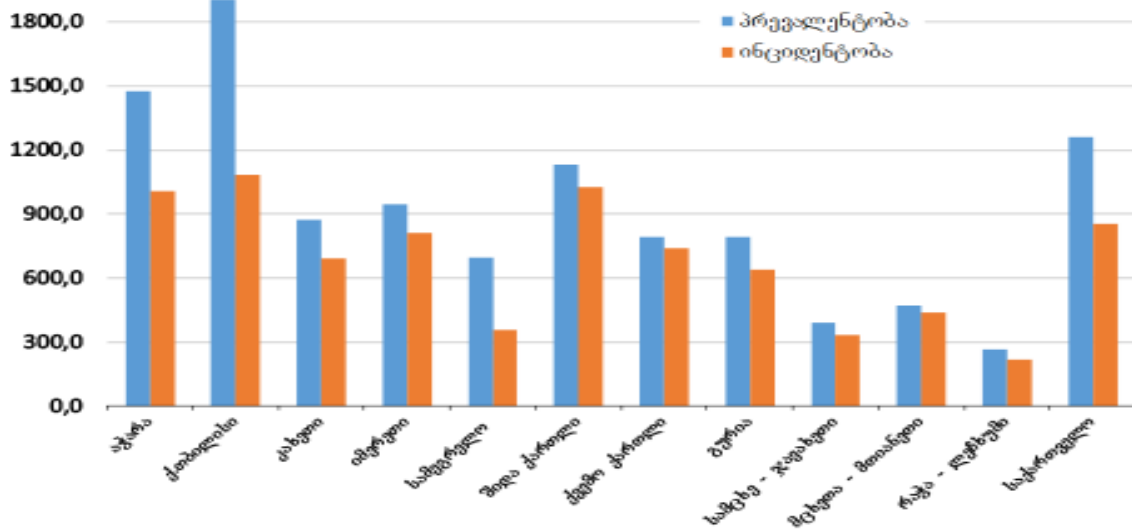
სურათი 10. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების პრევალენტობა, საქართველო, 2010-2015¹⁷

2015 წელს ბავშვებში (15 წლამდე) შარდ-სასქესოსისტემისდაავადებათა პრევალენტობის მაღალი მაჩვენებლებით გამოირჩევა ქ. თბილისი (1946) და აჭარა (1 475.7). მაღალი

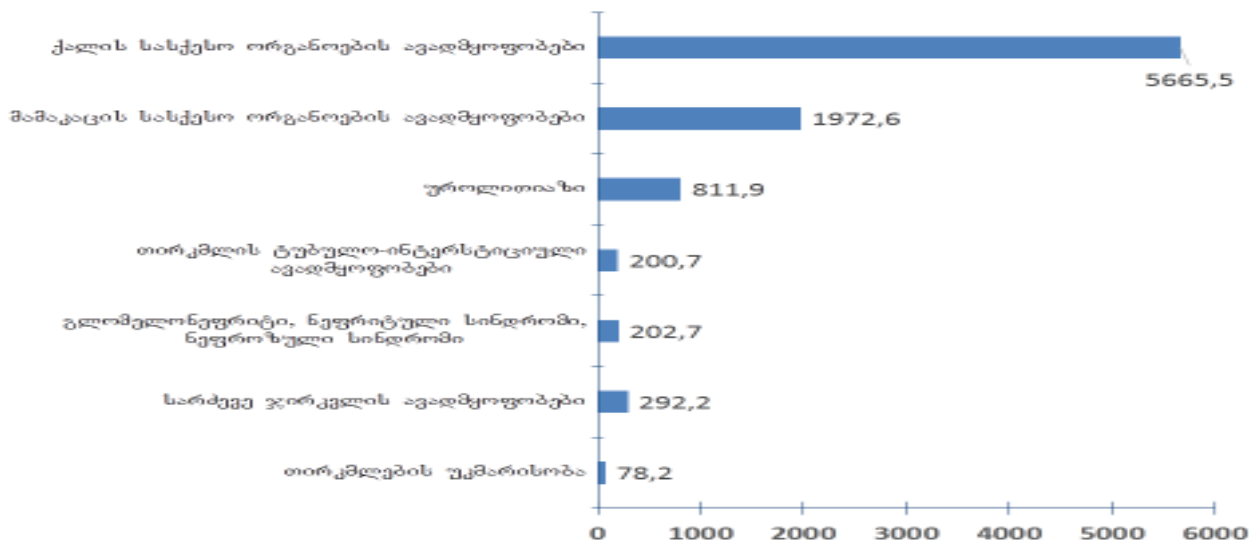
ინციდენტობა აღირიცხა ქ. თბილისში, აჭარასა და შიდა ქართლში.ინციდენტობის და პრევალენტობის დაბალი მაჩვენებლებია რაჭა-ლეჩხუმში სამცხე-ჯავახეთში (სურათი 11).

სურათი 11. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა პრევალენტობა და ინციდენტობა ბავშვებში, საქართველო, 2015¹⁷

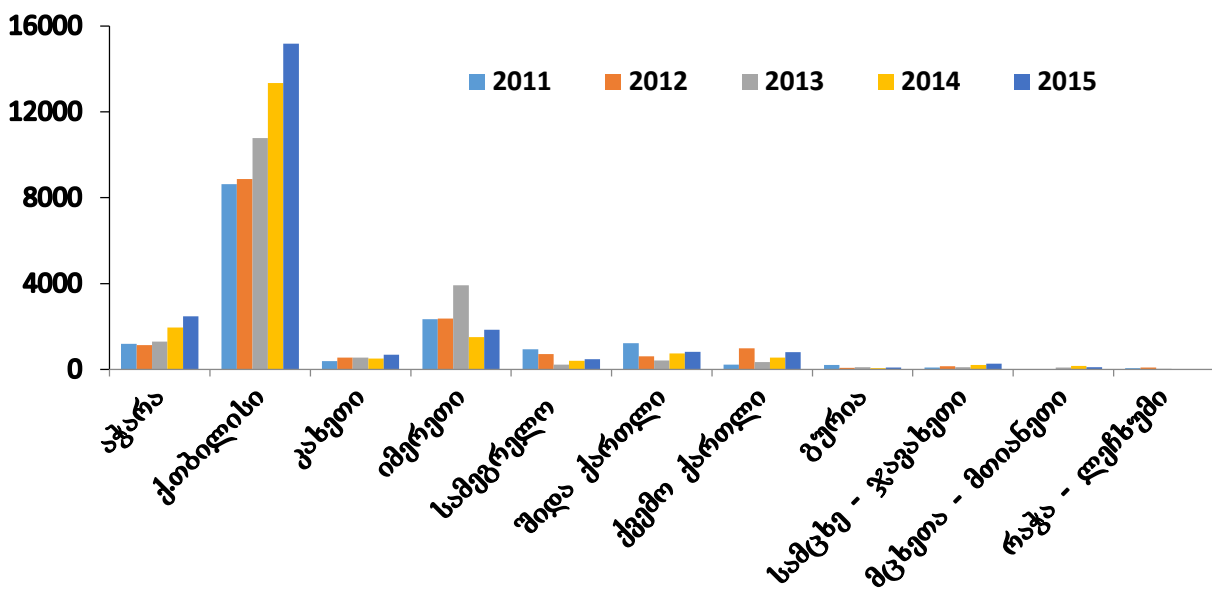
შარდ-სასქესოსისტემისდაავადებები სხვადასხვა ნოზოლოგიების მიხედვით 2015 წელს არათანაბრადაა გავრცელებული. მაღალი პრევალენტობით გამოირჩევა სასქესო ორგანოების ავადმყოფობები ქალებში (პრევალენტობა 5 665,5). მამაკაცებში სასქესო ორგანოების დაავადებების გავრცელებაა 1 972,6. ორივე სქესზე გადაანგარიშებით, მეტად გავრცელებული დაავადებაა უროლითიაზი (811,9) (სურათი 12).

სურათი 12. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა პრევალენტობა ზოგიერთი ნოზოლოგიის მიხედვით, საქართველო, 2015¹⁷

2011-2015 წლებში საქართველოში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით ჰოსპიტალიზებულთა რაოდენობა იზრდებოდა. 2015 წელს სულ ჰოსპიტალიზებული იქნა 22 988 პაციენტი. 2015 წელს, ისევე როგორც წინა წლებში, პაციენტების დიდი ნაწილი ჰოსპიტალიზებულია თბილისის, აჭარისა და იმერეთის სტაციონარებში, რაც ამ სამედიცინო ცენტრების შედარებით მაღალი სამედიცინო მომსახურების ხარისხით შეიძლება აიხსნას (სურათი 13).

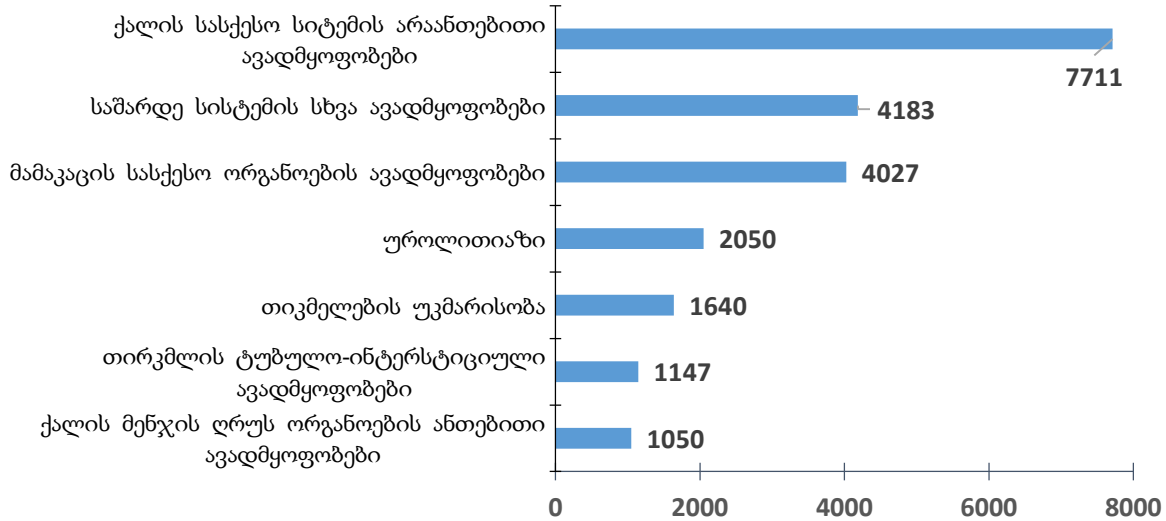
სურათი 13. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით ჰოსპიტალიზებულთა რაოდენობა რეგიონების მიხედვით, საქართველო, 2011-2015¹⁷

2015 წელს ჰოსპიტალიზებული 22 988 პაციენტიდან ყველაზე ბევრი პაციენტი აღირიცხა ქალის სასქესო სისტემის არაანთებითი ავადმყოფობებით (7 711). საშარდე სისტემის სხვა

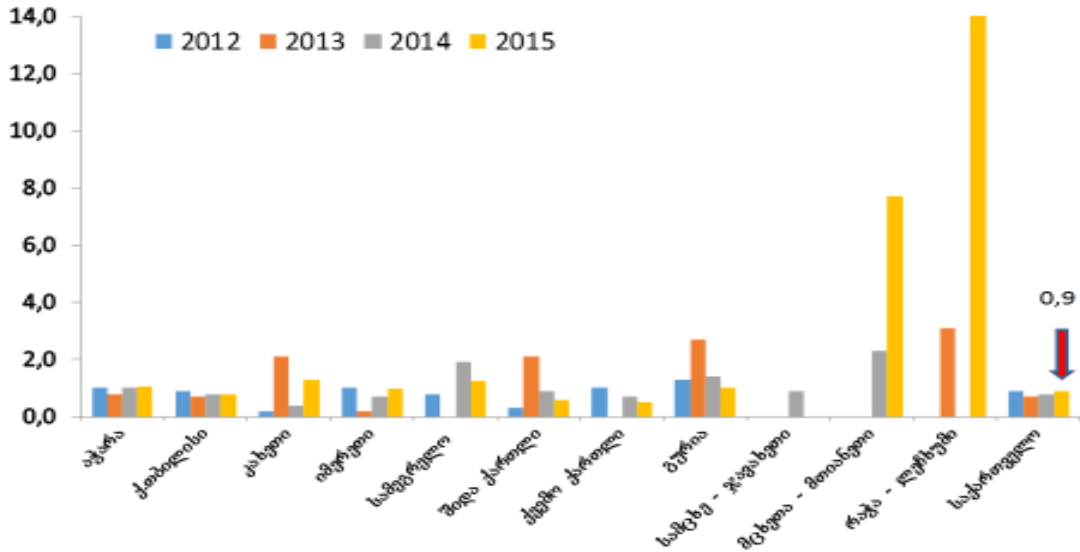
ავადმყოფობების და მამაკაცის სასქესო ორგანოების ავადმყოფობების რაოდენობაც საკმაოდ მაღალია (სურათი 14).

სურათი 14. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით ჰოსპიტალიზებულთა რაოდენობა ზოგიერთი, ნოზოლოგიის მიხედვით, საქართველო, 2015¹⁷

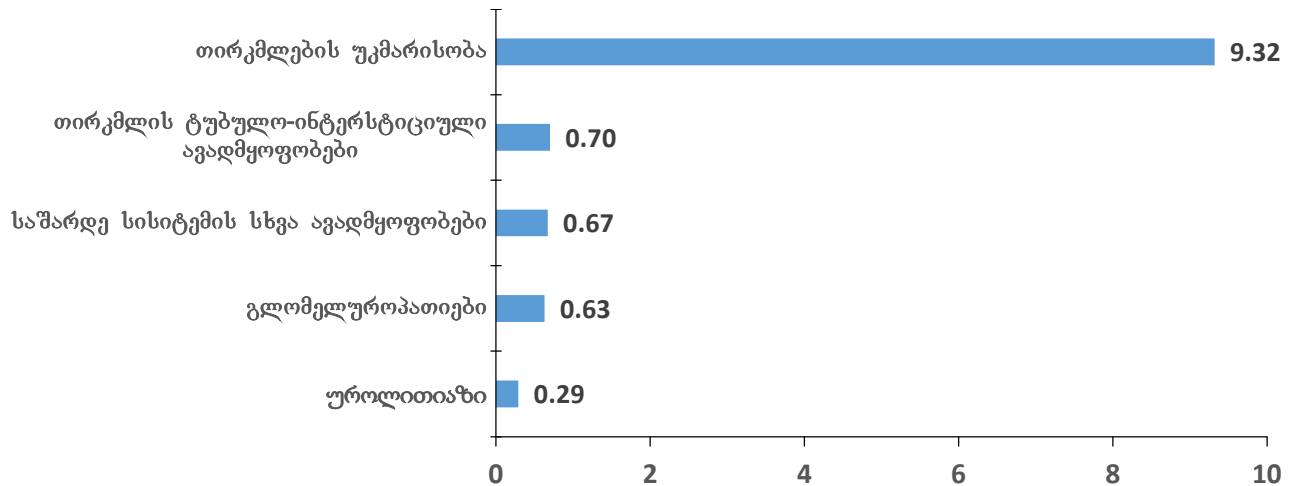
შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების მაღალი ლეტალობით 2012-2015 წლებში ტრადიციულად გამოირჩევა გურიის, აჭარის, მცხეთა-მთიანეთის და კახეთის რეგიონები. შარდ-სასქესოსისტემისდაავადებებით 2015 წელს გარდაიცვალა 203 ადამიანი. სატაციონარებში ლეტალობა იყო 0.9%. რეგიონების მიხედვით 2015 წელს მაღალი ლეტალობა აღინიშნა რაჭა-ლეჩხუმში (14.3), მცხეთა-მთიანეთში (7.7), კახეთში (1.3), და სამეგრელოში (1.2). რაჭა-ლეჩხუმში 2015 წელს სულ ჰოსპიტალიზებული იქნა 6 პაციენტი და აქედან ერთი-გარდაიცვალა. ამითაა განპირობებული ლეტალობის მაღალი პროცენტი (14.3%). მაღალი ლეტალობა შესაძლებელია განპირობებული იყოს ნაკლოვანებებით სამედიცინო მომსახურების ხარისხში ან რომელიმე კონკრეტულ რეგიონში პაციენტთა კონცენტრაციით დაავადების სიმძიმის ხარისხის მიხედვით (სურათი 15).

სურათი 15. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების ლეტალობა რეგიონების მიხედვით, საქართველო, 2012-2015¹⁷

ნოზოლოგიების მიხედვით, შარდ-სასქესოსისტემის დაავადებებში ლეტალობის მხრივ, გამოირჩევა თირკმელების უკმარისობა (9,3%) და ქრონიკული ტუბულო-ინტერსტიციული ავადმყოფობები (0,7%), საშარდე სისტემის სხვა ავადმყოფობები და გლომელოპათიები. უროლითიაზის შემთხვევაში, ლეტალობა შედარებით დაბალია (0,29%) (სურათი 16).

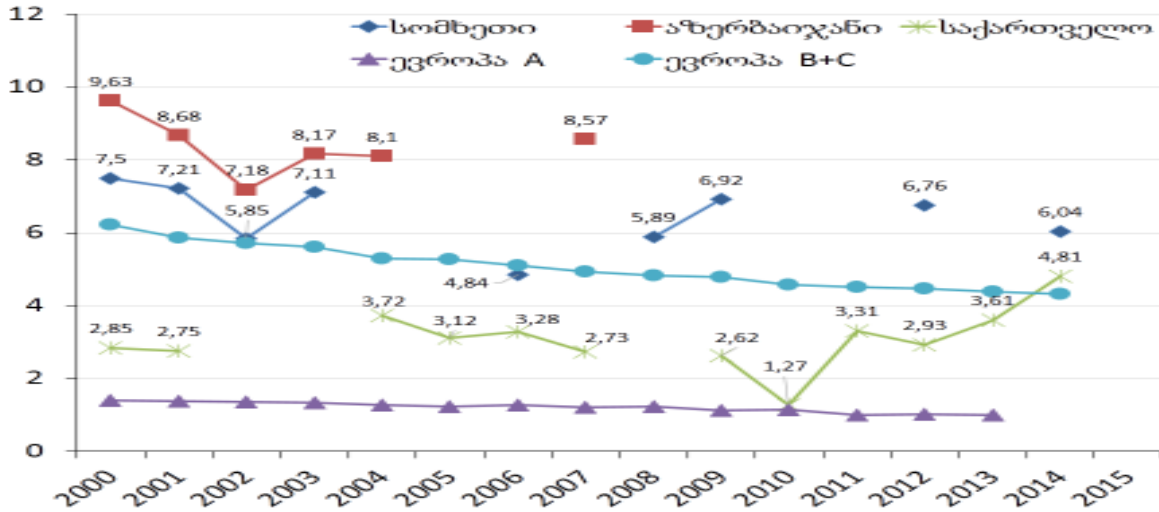
სურათი 16. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების ლეტალობა ზოგიერთი ნოზოლოგიის მიხედვით, საქართველო, 2015¹⁷

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით 0-64 წლის ასაკის მოსახლეობის სიკვდილიანობის სტანდარტიზებული მაჩვენებლები 2000-2015 წლებში საქართველოსთვის უფრო დაბალია ვიდრე სომხეთში და აზერბაიჯანში, მაგრამ უფრო მაღალი ვიდრე ევროპა A ჯგუფის ქვეყნებისთვის. 2000-2012 წლებში საქართველოში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით 0-64 წლის ასაკის მოსახლეობის სიკვდილიანობის სტანდარტიზებული მაჩვენებლების ცვალებადი ტენდენცია. 2002, 2003 და 2008 წლის მონაცემები საქართველოსთვის რეგიონალური ბიუროს მონაცემთა ბაზაში ხელმისაწვდომი არ არის. 2012 წლის შემდეგ

საქართველოს მაჩვენებელი მზარდია. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით 0-64 წლის ასაკის მოსახლეობის სიკვდილიანობის სტანდარტიზებული მაჩვენებელი 2000- 2015 წლებში, როგორც ევროპა A ჯგუფის, ასევე ევროპა B+C ჯგუფის ქვეყნებში, მცირდება⁸ (სურათი 17).

სურათი 17. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით 0-64 წლის ასაკის მოსახლეობის სიკვდილიანობის სტანდარტიზებული მაჩვენებლები, საქართველო, აზერბაიჯანი, სომხეთი, ევროპა, 2000-2015

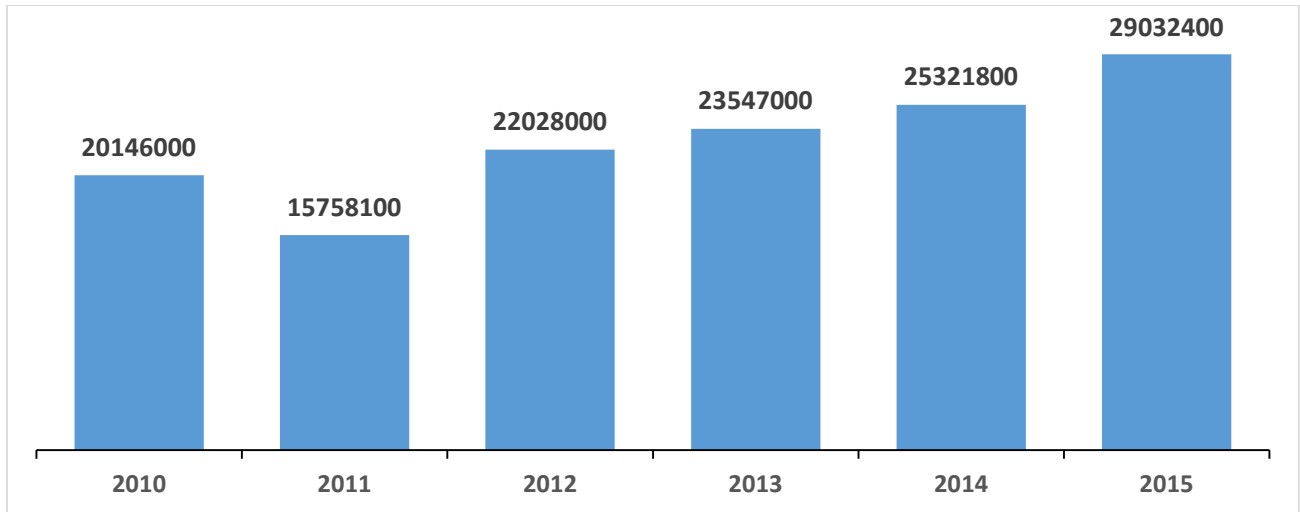
საქართველოში მოქმედებს დიალიზისა და თირკმლის ტრანსპლანტაციის სახელმწიფო პროგრამა, რომლის მიზანია თირკმლის ტერმინალური უკმარისობით დაავადებულთა ჯანმრთელობის მდგომარეობის შენარჩუნება და გაუმჯობესება. პროგრამის ფარგლებში დიალიზი ყოველწლიურად (ჰემო ან პერიტონეული) უტარდება 2 000-მდე პაციენტს, ხოლო თირკმლის ტრანსპლანტაცია დაახლოებით 35 პაციენტს. პროგრამის ბიუჯეტი 2015 წლისთვის შეადგენდა 29 032 400 ლარს⁹. დიალიზისა და თირკმლის ტრანსპლანტაციის სახელმწიფო პროგრამის ბიუჯეტი ყოველწლიურად იზრდება (სურათი 18).

სურათი 18. დიალიზისა და თირკმლის ტრანსპლანტაციის სახელმწიფო პროგრამის ბიუჯეტი (ლარებში) საქართველო, 2010-2015¹⁷

⁸European Health for All database (HFA-DB), 2014

⁹საქართველოს მთავრობის დადგენილება, 2015

წლისჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამების დამტკიცების შესახებ.

საქართველოს დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ცენტრის სამედიცინო სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემებით, თირკმლის ტრანსპლანტაციის ოპერაციათა რაოდენობა 2006-2014 წლებში ცვალებადია. მაქსიმალური რაოდენობა დაფიქსირდა 2013 წელს (სავარაუდოდ, საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის ამოქმედების გამო, ტრანსპლანტაციის რიცხვი გაიზარდა 47-მდე. ეს ოპერაცია მოსახლეობისათვის უფასოა). 2014 წელს ოპერაცია გაუკეთდა 16 პაციენტს (სურათი 19).

სურათი 19. თირკმლის ტრანსპლანტაციის რაოდენობა, საქართველო, 2006-2014¹⁷

